

ผิวเนื้อแบบขนหนัง: กัน คน สัตว์ สัมพันธ์เร้น(ไม่)ลับ ในป่าเควียร์*

Received: 16 December 2025

Revised: 10 February 2026

Accepted: 2 March 2026

พัชรพร ศุภผล*

รวีตะวัน โสภณพนิช**

บทความนี้พิจารณาภาพมนุษย์เปลือยกันและสัตว์ที่ถูกวาดประกอบส่วนท้ายของหน้า (bas de page) บน *The Rutland Psalter* (1260) ต้นฉบับลายมือตัวเขียนวิจิตร (Illuminated Manuscript) ซึ่งบันทึกข้อความทางศาสนา เช่น บทสวดสรรเสริญพระเจ้า (Psalms) โดยอ่านผ่านกรอบทฤษฎีเควียร์ (Queer Theory) และทฤษฎีหลังมานุษยนิยม (Post-human Theory) ผลการศึกษาพบว่าภาพมนุษย์เปลือยกันและสัตว์สะท้อนแรงปรารถนาแบบเควียร์ใน 7 ลักษณะ คือ 1) แรงปรารถนาที่ต้องการหลอมรวมร่างกายกันอย่างแนบแน่นเพื่อสลายเส้นแบ่งระหว่างผู้กระทำกับผู้ถูกกระทำ 2) แรงปรารถนาอันลึกซึ้งในหมู่อศวินชาย 3) แรงปรารถนาที่ต้องการสร้างความเจ็บปวดเพื่อสร้างความผูกพันทางอารมณ์ 4) แรงปรารถนาร่วมกันระหว่างคน พืชและสัตว์ 5) แรงปรารถนาในการค้นหาและทดลองอัตลักษณ์ใหม่ 6) แรงปรารถนาทางเพศที่ไม่จำกัดไว้เพื่อผลิตเผ่าพันธุ์เพียงอย่างเดียว และ 7) แรงปรารถนาของการกลายเป็นไปเรื่อยๆ (Becoming) โดยผู้ศึกษาเสนอว่าการพิจารณาภาพคนเปลือยกันที่เผชิญหน้ากับสัตว์บน *The Rutland Psalter* โดยใช้ทฤษฎีเควียร์ได้เปิดเผยให้เห็นความปรารถนาแบบเควียร์ที่ไม่จำกัดให้อยู่ในร่างกายของมนุษย์และเพศวิถีแบบปัจจุบัน แต่พราเลือนเส้นแบ่งระหว่างคนกับสัตว์อย่างท้าทายและลื่นไหล ซึ่งนำไปสู่แรงปรารถนาที่หลายกรอบคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์และบรรทัดฐานทางเพศในยุคกลาง

บทความวิจัย

บทคัดย่อ

คำสำคัญ

แรงปรารถนาแบบเควียร์;
ทฤษฎีเควียร์;
อังกฤษยุคกลาง;
เพลงสวดสตุร์ตแลนด์

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาวรรณกรรมและการศึกษาเปรียบเทียบ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เรื่อง “กัน” บนพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ ความคิด ชีวิตและชุมชนเควียร์ในสังคมยุคกลางอังกฤษ บน *The Rutland Psalter* (1260) โดยได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยและนวัตกรรมจากสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2568

* นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาวรรณกรรมและการศึกษาเปรียบเทียบ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ติดต่อได้ที่: pachcharaporn.sup@dome.tu.ac.th

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาและวรรณคดีอังกฤษ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ติดต่อได้ที่: rsppnich@gmail.com

Flesh Against Fur: Buttocks, Bodies, Beasts, and the (Un)Hidden Relations in the Queer Forest^{*}

Received: 16 December 2025

Revised: 10 February 2026

Accepted: 2 March 2026

Pachcharaporn Supaphol^{*}

Rawitawan Sophonpanich^{**}

This article explores the depictions of bare-buttocked human figures and beasts that inhabit the bas-de-page (the lower margins) of *The Rutland Psalter* (1260), an illuminated manuscript containing religious texts such as the Psalms. Read through the frameworks of queer theory and post-human theory, the study finds that the depictions of bare-buttocked human figures and animals articulate queer desire in seven distinct modes: (1) a desire for intimate bodily fusion that seeks to dissolve the boundary between agent and recipient; (2) profound desire among male knights; (3) a desire to inflict pain as a mechanism for producing emotional bonds; (4) shared desire among humans, plants, and animals; (5) a desire oriented toward the exploration and experimentation of alternative identities; (6) sexual desire not confined solely to the reproduction of lineage; and (7) a desire structured as ongoing becoming. The study argues that a queer reading of the depictions of bare-buttocked human figures confronting animals in *The Rutland Psalter* reveals forms of queer desire that are not confined to the human body or to contemporary sexual paradigms. Rather, these images provocatively and fluidly blur the boundaries between humans and animals, generating modes of desire that unsettle and destabilize medieval constructions of identity and sexual normativity.

Research Article

Abstract

Keywords

queer desire;
queer theory;
medieval England;
The Rutland Psalter

^{*} This article is part of a Master's thesis for the Literary and Comparative Studies program, Faculty of Liberal Arts, Thammasat University, titled *"Ass" in the Sacred Space: Thoughts Life and Queer Community on The Rutland Psalter (1260)*. This project is funded by National Research Council of Thailand (NRCT). Fiscal Year 2025.

^{*} Graduate Student, Literary and Comparative Studies Program, Faculty of Liberal Arts, Thammasat University, e-mail: pachcharaporn.sup@dome.tu.ac.th

^{**} Assistant Professor, English Language and Literature Department, Faculty of Liberal Arts, Thammasat University, e-mail: rsppnich@gmail.com

1. บทนำ

ในยุโรปยุคกลาง ต้นฉบับลายมือเขียนวิจิตร (Illuminated Manuscripts) กลายเป็นสื่อหลักที่มีได้ทำหน้าที่บันทึกข้อความเพียงอย่างเดียว แต่ยังถ่ายทอดความคิดและชีวิตของผู้คนยุคกลางไว้ด้วย โดย Manuscript หมายถึง “ลายมือ” จากคำในภาษาละตินว่า manus (มือ) และ scriptus (เขียน) อันบ่งบอกกระบวนการทำต้นฉบับที่ต้องคัดลอกด้วยมือที่กระทำโดยอาลักษณ์ (scribe) ซึ่งมักเป็นนักบวชในอารามที่เป็นผู้รู้หนังสือ ก่อนจะขยายมาสู่การผลิตในเวิร์กช็อปโดยนักเขียนที่ไม่ใช่ นักบวช ทั้งนี้เนื้อหาส่วนใหญ่ของต้นฉบับลายมือเขียนวิจิตรมักเป็นเรื่องเกี่ยวกับศาสนาและองค์ความรู้ที่ไขว่คว้าใจโลก อย่างการแพทย์ ภูมิศาสตร์ ดาราศาสตร์ อนุกรมวิธาน ฯลฯ กระบวนการคัดลอกทำซ้ำดังกล่าวทำให้การมีอยู่ของต้นฉบับตัวเขียนวิจิตรเป็นเครื่องมือสำคัญของวัฒนธรรมการส่งต่อความรู้ในช่วงยุคกลางที่ไร้ซึ่งวัฒนธรรมการพิมพ์ การแกะรอยต้นฉบับลายมือเขียนวิจิตรจึงทำให้ใกล้ชิดกับความคิดและชีวิตของคนยุคกลางข้ามกาลเวลา

นอกเหนือจากกระบวนการคัดลอกข้อความแล้ว “ภาพและการตกแต่ง” ได้กลายมาเป็นองค์ประกอบสำคัญในการผลิตต้นฉบับลายมือเขียนวิจิตรในช่วงศตวรรษที่ 12 โดยเริ่มมีการวาดภาพประกอบที่เป็นภาพขนาดเล็ก (miniature) และภาพที่ส่วนขอบของหน้า (Marginalia) แสดงให้เห็นถึงการเคลื่อนย้ายการรับรู้จากเดิมที่เป็นเพียงข้อความซึ่งจำกัดอยู่เพียงชนชั้นสูงและพระในอารามไปสู่การรับรู้ด้วยภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในศตวรรษที่ 13 ที่ชนบดการตกแต่งต้นฉบับลายมือตัวเขียนวิจิตรเริ่มมีการทำงานส่วนภาพและข้อความออกจากกันระหว่างอาลักษณ์กับจิตรกร ทำให้พื้นที่ของต้นฉบับลายมือตัวเขียนวิจิตรเป็นพื้นที่แห่ง “ความไม่ลงรอย” และ “ความไม่เข้ากัน” ของสองระบบที่แข่งขันกันระหว่างภาพกับข้อความเพื่อแย่งความสนใจจากผู้อ่านและก่อให้เกิดความหมายแบบซับซ้อนขึ้นในกระบวนการนี้ ทั้งนี้ในภาพประกอบดังกล่าวมีทั้งภาพประกอบที่สอดคล้องกับเนื้อหา เช่น ภาพขนาดเล็กที่เล่าเรื่องราวในคัมภีร์ไบเบิลไปจนถึงภาพขอบที่ไม่มีความเกี่ยวข้องกับเนื้อหา ซึ่งมีตั้งแต่ภาพสะท้อนวิถีชีวิตประจำวันของผู้คนในยุคกลาง ภาพสัตว์ ไปจนถึงภาพที่มีความพิลึกพิลติก (Grotesque) เช่น สิ่งมีชีวิตลูกผสม คนที่มีร่างกายแปลกประหลาด ภาพที่มีความลามก (Profane) เป็นต้น

ในบรรดาต้นฉบับลายมือเขียนวิจิตรที่ผลิตภาพขอบแปลกประหลาดชวนขบขันที่ผลิตขึ้นในอังกฤษช่วงศตวรรษที่ 13 *The Rutland Psalter* (1260) ต้นฉบับลายมือเขียนวิจิตรประเภทเพลงสวดสดุดี (Psalter) ซึ่งคาดว่าถูกอุปถัมภ์โดยกษัตริย์เฮนรีที่สามและราชินีเอเลนอร์แห่งโปรวองซ์ (British Archaeological Association, 2025) ได้นำเสนอภาพคนเปลือยกันจำนวนมากลงบนขอบของต้นฉบับในลักษณะขบขัน หมิ่นเหม่ต่อข้อความทางศาสนา รบกวความศักดิ์สิทธิ์ของถ้อยคำบนผืนแผ่นหนังเดียวกันและอาจบั่นป่วนความจดจ่อของการสวดดีพระเจ้าในยุคสมัยที่การสวดสดุดีคือการอ่านศักดิ์สิทธิ์และการถือครองต้นฉบับลายมือเขียนวิจิตรเป็นเครื่องยืนยันอำนาจ ความศรัทธาและรสนิยมของผู้ถือครองโดยเฉพาะชนชั้นปกครอง ความย้อนแย้งดังกล่าวนี้เองที่ทำให้ภาพคนเปลือยกันบน *The Rutland Psalter* เป็นวัตถุที่น่าสนใจ เพราะอาจแสดงให้เห็นถึงการพยายามจัดการกับอำนาจของความรู้ ความศักดิ์สิทธิ์ผ่านการใช้อวัยวะที่ได้ชื่อว่าเป็นส่วนที่น่ารังเกียจ หยาดกายของร่างกายเป็นภาษาในการสื่อสาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงศตวรรษที่ 13 ที่เกิดความตึงเครียดจากการต่อรองอำนาจระหว่างสถาบันกษัตริย์ ขุนนางและศาสนจักรหลังลงนามในมหากฎบัตร Magna Carta ซึ่งจำกัดพระราชอำนาจของกษัตริย์อังกฤษไม่ให้ขัดต่อกฎหมายและได้รับความเห็นชอบจากขุนนาง แม้จะไม่ทำให้อังกฤษเป็นประชาธิปไตยตามความหมาย

¹ สดุดีโอที่ศิลปินหลายคนทำงานร่วมกัน โดยทั่วไปอยู่ภายใต้การดูแลของอาจารย์ผู้สอน

ปัจจุบัน แต่การเกิดขึ้นของกฎบัตรดังกล่าวก็แสดงให้เห็นถึงความพยายามในการต่อรองอำนาจระหว่างศักดินา เช่น การศึกษาของบราวน์ (Brown, 2017) ที่เสนอว่าภาพสคิปโอด (Sciopod) ยกกันที่ขอบของ *The Rutland Psalter* เป็นการปะทะกันระหว่างจิตรกรผู้ไม่รู้หนังสือที่ต้องการละเมิดพื้นที่ของอาลักษณ์ผู้รู้หนังสือและเจ้าของผู้อุปถัมภ์

ในทางศาสนา การสังคายนาสภาลาเทรันครั้งที่ 4 (Lateran IV) ในปี 1215 นำมาซึ่งการควบคุมร่างกายอย่างเข้มงวดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการบังคับคริสตศาสนิกชนให้สวดภาวนาและรับศีลมหาสนิทอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง (Camille, 1992, p. 77) ตลอดจนการกำหนดการแต่งกายเพื่อแยกชาวยิวและคริสเตียนออกจากกัน ภายใต้ระเบียบดังกล่าว พื้นที่ส่วนตัวโดยเฉพาะร่างกายและความปรารถนาแปรสภาพจากเรื่องส่วนตัวไปสู่เรื่องของศาสนจักรที่ต้องถูกจ้องมอง กำกับและตรวจสอบ ภาพของร่างกายที่แปลกประหลาด ลามก หรือหยาบคายบนต้นฉบับลายมือเขียนวิจิตรจึงมิได้ทำหน้าที่เพียงความตลกขบขันหรือล้อเลียนเท่านั้น แต่ยังสะท้อนแรงปรารถนาและความตึงเครียดที่เกิดขึ้นจากการที่ร่างกายถูกกำกับให้อยู่ภายใต้อำนาจของศีลธรรมตลอดเวลา

ภายใต้กรอบดังกล่าว การอ่านภาพคนเปลือยกันบน *The Rutland Psalter* จึงช่วยให้มองเห็นแรงขับหรือแรงปรารถนาบางประการที่พยายามแทรกตัวออกมาในพื้นที่ที่ถูกถือครองด้วยข้อความศักดิ์สิทธิ์อย่างเข้มข้น บทความนี้จะมุ่งตอบคำถามว่าภาพกันบน *The Rutland Psalter* จะสะท้อนแรงปรารถนาแบบใดภายในบริบทสังคมและศาสนาของอังกฤษในช่วงศตวรรษที่ 13 โดยมีขอบเขตของการศึกษาอยู่ที่ภาพคนเปลือยกันกับสัตว์จำนวน 4 ภาพ ซึ่งเป็นกลุ่มภาพที่มีลักษณะเฉพาะตัวคือเป็นคนเปลือยกันมีปฏิสัมพันธ์กับสัตว์ในท่าทางคลุมเครือที่อาจเป็นไปได้ทั้งการหลีกหนี ไล่ล่า ต่อสู้ ซ่อนเร้น หรือการเฝ้าหวง ซึ่งอาจนำไปสู่การสันถลอนความหมายเดิมของ “สัตว์สัญลักษณ์” อันเป็นขนบการอ่านโดยทั่วไปของการศึกษาภาพสัตว์ในยุคกลาง ทำให้สัตว์มีความหมายเชิงสัญลักษณ์ที่ตายตัว เช่น สิงโตเป็นสัญลักษณ์ของความกล้าหาญ เป็นต้น การที่ภาพคนเปลือยกันเข้ามาปะทะกับสัตว์ในลักษณะคลุมเครือ ทำให้เกิดการเผยช่องว่างของความหมายที่ไม่อาจตีความได้โดยอาศัยการถอดสัญลักษณ์แบบเดิมๆ

ในบทความนี้ ผู้ศึกษาได้แบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 3 ประเด็นสำคัญ ได้แก่ 1) ร่างกายลูกผสม (hybrid body) วิเคราะห์ภาพคนเปลือยกันกับสิงโต บนข้อเสนอว่าการเปลือยกันปะทะกันระหว่างสิงโตเปิดให้แรงปรารถนาที่ต้องการแนบชิดร่างกายเพื่อสลายเส้นแบ่งระหว่างผู้กระทำ-ถูกกระทำ นอกจากนี้ การอ่านเปรียบเทียบกับวรรณกรรมเรื่อง *Yvain, The Knight of the Lion* ยังสะท้อนแรงปรารถนาอันลึกซึ้งในหมู่อศวินชาย 2) เปลือยป็นเพื่อกลับกลาย: พืช เขตแดนใหม่ของความปรารถนา วิเคราะห์ภาพคนเปลือยกันกับหมี ซึ่งสะท้อนแรงปรารถนาร่วมกันระหว่างคน พืชและสัตว์ ซึ่งนำไปสู่การค้นหาและทดลองอัตลักษณ์ใหม่ และ 3) “กัน” รั้วของความเป็นมนุษย์ วิเคราะห์ภาพคนเปลือยกันกับหมาป่า ผู้ศึกษาเสนอว่าการเปิดกันทำให้มนุษย์ย้ายจากศูนย์กลางของสรรพสิ่งแล้วหวนกลับมาเป็นสรรพสัตว์และเกิดความหวาดกลัว ไม่นั่นคงปลอดภัยในร่างกายของตนอีกต่อไป โดยมีสมมติฐานของงานชิ้นนี้ว่าภาพคนเปลือยกันกับสัตว์บน *The Rutland Psalter* จะสะท้อนแรงปรารถนาแบบเควีร์ให้รั้วไหลออกมา พร้อมกับพราเลือนเส้นแบ่งระหว่างมนุษย์กับสัตว์ให้หายไป

2. การทบทวนวรรณกรรมและกรอบแนวคิด

2.1 การศึกษาภาพขอบ (Marginalia) ในต้นฉบับตัวเขียนยุคกลาง

คามิลล์ (Camille, 1992) เสนอว่าภาพขอบในต้นฉบับตัวเขียนยุคกลางไม่ได้เป็นเพียงการตกแต่ง แต่เป็นพื้นที่แห่งกระบวนการต่อรอง หรือท้าทายความหมายทางตัวอักษร ต่อมากามิลล์ (Camille, 1992) ขยายข้อเสนอดังกล่าวโดยใช้แนวคิด “liminality” อธิบายว่าภาพพิสดารขอบเป็นพื้นที่ก้ำกึ่งที่มีความคลุมเครือเป็นธรรมชาติ ซึ่งอยู่ระหว่างความกลายเป็น (Becoming) มากกว่าภาวะที่เป็นอยู่แล้ว (Being) ภาวะดังกล่าวจะหลีกเลี่ยงการจำแนกหมวดหมู่และจัดระเบียบ ซึ่งจะหลีกเลี่ยงการถูกทำให้มีความหมายหรือชะลอการให้ความหมาย ทั้งยังทำให้ความหมายไหลเลื่อนและไม่แน่นอน

ผู้ศึกษาได้นำแนวคิดพื้นที่ก้ำกึ่งของคามิลล์มาเป็นกรอบในการมองภาพคนเปลือยกันที่ปะทะกับสัตว์ว่าเป็นภาพที่มีลักษณะคลุมเครือ ก่อวนการให้ความหมาย ทำให้การอ่านหลุดออกจากกรอบของเหตุผลการนิยามที่ตายตัว อย่างไรก็ตาม งานของคามิลล์นั้นมุ่งไปที่การอ่านแบบล้อเลียน เสียดสี หรือโลกกลับด้าน (World Turn Upside Down) เพื่อพลิกกลับลำดับชั่วคราวก่อนเข้าสู่สภาวะปกติ ทั้งยังไม่ได้เชื่อมโยงกับทฤษฎีเคเวียร์อย่างเป็นระบบ ในกรอบการอ่านของผู้ศึกษาจึงจะขยายภาพความคลุมเครือไปสู่การอ่านแบบเคเวียร์ที่มุ่งเน้นไปที่ความลื่นไหลคลุมเครือและตั้งคำถามต่อสภาวะปกติ ทำให้เส้นแบ่งระหว่างความปกติกับไม่ปกตินั้นไม่เสถียร

2.2 ทฤษฎีเคเวียร์กับการอ่านภาพยุคกลาง

ทฤษฎีเคเวียร์ในการศึกษายุคกลางมีหลายแนวทาง ดินชอว์ (Dinshaw, 1999) เสนอว่าการอ่านแบบเคเวียร์ไม่ได้มุ่งค้นหา “อัตลักษณ์เคเวียร์” ในอดีต แต่เป็นการยอมรับการละเมิดของเส้นตรงของสรรพสิ่ง รวมถึงเส้นตรงของกาลเวลา โดยเปิดพื้นที่ให้ความรู้สึกผูกพันความคลุมเครือ ความไม่เข้าที่คงอยู่ ภาพคนเปลือยกันและสัตว์จึงมีศักยภาพที่จะทำให้อ่านในยุคนั้นปัจจุบันรู้สึกใกล้ชิด สับสน อึดอัด ซึ่งเป็นการเปิดพื้นที่ให้เป็นเคเวียร์ร่วไหลนอกตัวบทโดยไม่จำเป็นต้องจัดวางให้อยู่ในระเบียบอัตลักษณ์ที่แน่นอน ในทางคล้ายคลึงกัน วาซวาริ (Vasvári, 2006) เสนอว่าเคเวียร์ควรเข้าใจในฐานะ “แรงปรารถนา” มากกว่าอัตลักษณ์ เคเวียร์ไม่ควรถูกจำกัดอยู่แค่อัตลักษณ์ของกลุ่มคน หรือการมุ่งหาว่าสิ่งใดเป็นเพศเดียวกันหรือรักต่างเพศ เคเวียร์สามารถเกิดขึ้นกับในหมู่คนรักต่างเพศได้เช่นกัน โดยอาจเป็นผู้ที่กล้าท้าทายธรรมเนียมการแต่งงาน ผู้ที่มีเพศสัมพันธ์กับผู้อื่นที่มีอายุต่างกันมากกว่าตนเองมาก หรือผู้ที่กล้าแสดงออกถึงความปรารถนาต้องห้ามและล่วงละเมิด หรือไม่มีความปรารถนาเลย และเรื่องสัตว์ ซึ่งมีศูนย์กลางอยู่ที่ความปรารถนามากกว่าอัตลักษณ์

ในการวิเคราะห์เคเวียร์ให้มีศูนย์กลางอยู่ที่ความปรารถนานี้ เดสมอนด์และไซน์เกอร์ (Desmond & Sheingorn, 2001) ใช้ทฤษฎีเคเวียร์วิเคราะห์ภาพพาซิฟาอี (Pasiphae) ใน *The Epistrophe* ของ Christine de Pizan ซึ่งแสดงให้เห็นศักยภาพของการก่อกวนความปรารถนาของผู้หญิงจากตำนานดั้งเดิมที่พาซิฟาอีเป็นตัวแทนของความมกมากในกามล่วงประเวณีกับสัตว์ (วัวตัวผู้) การวาดภาพให้พาซิฟาอีดูน่าไว้อย่างอ่อนโยนท่ามกลางฝูงวัวที่เล็มหญ้าอย่างมีความสุขแทนภาพตามชนบทที่แสดงออกในเชิงกามารมณ์และถูกครอบงำโดยวัว ทำให้สตรีมีสถานะเป็นประธานของความปรารถนาที่น่ายินดีมากกว่าความอัปยศ เดสมอนด์และไซน์เกอร์ยังเสนอว่า

วัวตัวผู้อาจเป็นชายที่มีสถานะต่ำกว่า ซึ่งเป็นการย้ายบาปที่ผิดธรรมชาติไปสู่การละเมิดชนชั้นทางสังคมแทน การอ่านภาพดังกล่าวแสดงให้เห็นอำนาจของภาพในการรื้อถอนความหมายเดิมที่ถูกกำกับโดยอุดมการณ์ทางศาสนา

อย่างไรก็ตาม งานดังกล่าวยังผูกพันกับการตีความภาพควบคู่กับตัวบทของ Christine de Pizan บทความนี้ จึงมุ่งขยายวิธีการศึกษาโดยการนำทฤษฎีเคเวียร์เข้ามาอ่านภาพในฐานะสื่อที่มีอำนาจในตัวเอง ซึ่งไม่ถูกผูกมัดด้วยกรอบการตีความแบบตายตัว โครงสร้างแบบทวิลักษณ์หรือบรรทัดฐานของความปกติ แต่เอื้อให้เกิดการตีความที่นอกกรอบ สั้นไหล ไม่จำเป็นต้องสอดคล้องหรือยืนยันความหมายของตัวบทเสมอไป โดยจะมุ่งเน้นไปที่ความปรารถนาเป็นศูนย์กลางตามแนวทางของวาซวารี (Vasvári, 2006) ซึ่งขยายทฤษฎีเคเวียร์ให้พ้นจากความผูกพันระหว่างคนกับคน แต่ขยายไปสู่ความปรารถนาระหว่างคน สัตว์และสิ่งมีชีวิตอื่น สอดคล้องกับการวิพากษ์การเปลี่ยนแปลงร่างกายของสัตว์ให้กลายเป็นเพียงความว่างเปล่า โดยใช้สัตว์เป็นเพียงกระจกและภาพสะท้อนของโคเฮน (Cohen, 2003, p. 44) ที่เสนอว่าเป็นอุปมานิทัศน์ที่มนุษย์ใช้ทำความเข้าใจตัวเองทำให้เรามองข้ามสิ่งที่อาจเกิดขึ้นระหว่างสัตว์กับมนุษย์ กระบวนการ ความปรารถนาและอัตลักษณ์อื่นใดที่อาจหมุนเวียน ดังนั้นการหวนกลับมาพิจารณาภาพการปะทะกันระหว่างคนเปลือยกับสัตว์บน *The Rutland Psalter* จึงจะใช้ทฤษฎีหลังมานุษยนิยมเข้ามาช่วยในการวิเคราะห์ควบคู่กับการอ่านแบบเคเวียร์ เพื่อให้เห็นการผลิตความปรารถนาระหว่างคน สัตว์และสิ่งมีชีวิตอื่น โดยมี “ก้น” เป็นพื้นที่คลุมเครือที่เข้ามาพัวพันเส้นแบ่งระหว่างคนกับสัตว์ ซึ่งทำให้เกิดแรงสะท้อนต่อผู้จ้องมอง เชื้อเชิญให้เห็นความปรารถนาระหว่างมนุษย์กับสัตว์ในมุมมองใหม่ที่ไม่ผลิตอัตลักษณ์มนุษย์โดยมีสัตว์เป็นเงื่อนไขประกอบอีกต่อไป

2.3 ทฤษฎีหลังมานุษยนิยมและร่างกายลูกผสม

โคเฮน (Cohen, 1996) เสนอแนวคิด “monster theory” โดยมองว่าสัตว์ประหลาดเป็น “ลูกผสมที่ก่อความ” (disturbing hybrids) ซึ่งมักปรากฏในลักษณะเรือนร่างลูกผสมของมนุษย์ สัตว์และวัตถุอื่น สัตว์ประหลาดปฏิเสธที่จะมีส่วนร่วมในลำดับชั้นของสรรพสิ่ง ร่างกายภายนอกที่ไม่สอดคล้องกันของมันต่อต้านความพยายามที่จะรวมพวกมันไว้ในโครงสร้างใดๆ ก็ตาม ดังนั้นสัตว์ประหลาดจึงเป็นอันตราย เป็นรูปแบบที่ถูกแขวนไว้ระหว่างรูปแบบต่างๆ ซึ่งคุกคามที่จะทำลายความแตกต่าง งานของโคเฮนไม่ได้พยายามแจกแจงว่าสิ่งใดคือสัตว์ประหลาด แต่แนวคิดเรื่อง “hybrid body” ของเขาชี้ให้เห็นว่าการพยายามจัดหมวดหมู่ให้กับความปกติ-ไม่ปกติของเรือนร่างของคนและสัตว์ต่างหากที่กำลังเป็นภัยคุกคามต่อตัวเราเอง ต่อมาโคเฮน (Cohen, 2003) พัฒนาแนวคิด “hybrid body” และ “machinic assemblage” เพื่ออธิบายร่างกายในฐานะพื้นที่แห่งการไหลเวียน แลกเปลี่ยนและเชื่อมโยงกัน จนก่อให้เกิดแรงปรารถนาแบบใหม่ โดยที่แรงปรารถนานั้นอาจเป็นแรงปรารถนาของอวัยวะใดอวัยวะหนึ่งในฐานะ “เครื่องจักร” ที่เข้ามามีส่วนร่วมในร่างกายแบบลูกผสมนี้ก็ได้

การอ่านเรือนร่างของคนและสัตว์บน *The Rutland Psalter* จึงพิจารณาผ่านกรอบของเรือนร่างแบบลูกผสม (hybrid body) เพื่อยืนยันว่าการสอดประสานระหว่างมนุษย์เปลือยกับสัตว์ เป็นการนำเสนอพื้นที่ไฮบริดของอัตลักษณ์ที่ไม่เสร็จสมบูรณ์ ไม่ถูกแซ่ซ้งให้กลายเป็นหมวดหมู่ใหม่อีกครั้ง จนทำให้การตีความลดเหลือเพียงแค่อะไรคือร่างกายที่ปกติ-ไม่ปกติ ซึ่งคำตอบอาจพาหวนกลับไปยังเส้นทางของโลก Heteronormativity ที่แสวงหาเส้นแบ่งอยู่ตลอดเวลา ดังนั้น “ก้น” ในภาพสิ่งมีชีวิตลูกผสมนี้จึงไม่อาจเป็นเพียงเนื้อหนังของกายวิภาค เพื่อให้ความหมายกับมนุษย์เพียงอย่างเดียวอีกต่อไป แต่เป็นพื้นที่หนึ่งที่ดำรงอยู่และเชื่อมโยงคนและสัตว์เข้าด้วยกัน กล่าวคือการเปิดเปลือยกันของมนุษย์อาจไม่ได้หมายถึงการลดทอนศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ภาพแทน

ของผู้ไร้สติปัญญา หรือการผิดศีลธรรมตามที่สถาบันศาสนามักเชื่อมโยงกันกับบาปไว้ด้วยกัน รวมถึงการกำหนดอัตลักษณ์ทางเพศ แต่ “กัน” ในที่นี้เป็นพื้นที่ที่เข้ามาสลายความเป็นมนุษย์กับสัตว์ที่มนุษย์ไม่อาจเข้าไปควบคุมได้ด้วยภาษาและเหตุผล ทั้งยังต้องสยบยอมต่อภาษาของกันที่สร้างความหมายใหม่ขึ้นมาเอง

แนวคิดของโคเฮนสอดคล้องกับข้อเสนอของฮาราเวย์ (Haraway, 2008) เรื่อง “companion species” ที่มุ่งสลายเส้นแบ่งระหว่างมนุษย์กับสิ่งมีชีวิตอื่น ซึ่งแต่เดิมมักถูกจัดแบ่งจำแนกหมวดหมู่ด้วยวิธีต่าง ๆ อย่างการกำหนดสายพันธุ์ ความเป็นเครือญาติ หรือหมวดหมู่ที่ใหญ่ที่สุดอย่างสิ่งใดเป็นมนุษย์/ไม่ใช่มนุษย์ ความเป็นมิตรสหายร่วมสายพันธุ์จะนำเรากลับมาสู่วิธีการมองความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งในฐานะสิ่งมีชีวิตแห่งโลก (terrans) ที่ไม่สามารถอยู่เพียงลำพัง แต่ต้องพัวพัน เชื่อมโยง ดำรงอยู่ร่วมกันบนโลกใบนี้

ไม่เพียงแต่ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสัตว์เท่านั้น ไมเออร์ส (Myers, 2017) ยังเสนอแนวคิด “Planthroposcene” ที่ขยายความสัมพันธ์ไปยังพืช ไมเออร์สเรียกร่องวิธีวิทยาใหม่ที่เรียกว่าพืชพรรณวิทยา (Planthropology) ซึ่งคำนึงถึงความรู้สึก จังหวะและความปรารถนาของพืชอย่างจริงจังและแสวงหาอนาคตที่หลากหลายที่มีพื้นฐานมาจากการอยู่ร่วมกัน ไม่ใช่การครอบงำ โดยเสนอว่าเป็นความจำเป็นที่ต้องเข้าถึงความปรารถนาของพืช ซึ่งอาจเป็นความปรารถนาที่ไม่ได้มีไว้เพื่อพวกมนุษย์

เช่นรากของพืชที่มีลักษณะพันเกี่ยว เป็นผู้หล่อเลี้ยง มีกลิ่นหอม ไวต่อความรู้สึกและมีจิตรับรู้ พืชล่อลวงสิ่งมีชีวิตทั้งระบบนิเวศให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลและการแพร่พันธุ์ของมัน พวกมันมีความรู้ (know-how) ที่จะพาผู้อื่นเข้าสู่จังหวะ กลอุบายและแรงปรารถนาของตน (entrain others in service of their rhythms, their wiles, and desires) ซึ่งอาจไม่ได้อยู่ในกรอบทางเพศแบบมนุษย์ แต่ก็มีพลังเชิญชวนให้สิ่งมีชีวิตอื่นมาพัวพันกับพวกมันในระดับกายภาพและอารมณ์ ไม่ว่าจะเป็นการผสมเกสร การแพร่พันธุ์ การเจริญเติบโต (Myers, 2017)

เพื่อทำเช่นนั้นมนุษย์อาจต้องการหาวิธีที่จะทำให้ประสาทสัมผัสของมนุษย์ที่มีมากจนเกินไปของเราในตอนนี้อยู่กลายเป็นพืช (vegetalize our all-too-human sensorium) เพื่อให้สามารถและเรียนรู้วิธีการพัวพันกับพืช (Myers, 2017) ดังนั้นการพิจารณาภาพของคนเปลือยกัน สัตว์และพืชบน *The Rutland Psalter* ด้วยกรอบคิดของร่างกายลูกผสม (hybrid body) และพืชพรรณวิทยา (Planthropology) การสอดประสานกันของร่างกายลูกผสมเหล่านี้อาจเป็นสิ่งเดียวกันกับที่ไมเออร์ส (Myers, 2017) เรียกว่า “แขนขาเทียมทางเทคโนโลยี” (extensive technological prostheses) เพื่อให้มนุษย์ได้เข้าไปพัวพันกับพืชในเงื่อนไขที่ไม่ได้กำหนดโดยมนุษย์

2.4 ช่องว่างทางวิชาการ

จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้น พบว่ายังไม่มีการศึกษาที่ผสมผสานทฤษฎีเคียวรี่เข้ากับแนวคิดหลังมานุษยนิยมเพื่อวิเคราะห์ภาพคนเปลือยกันและสัตว์ในต้นฉบับลายมือเขียนจิตรกรอย่างเป็นระบบ บทความนี้จึงมุ่งใช้ทฤษฎีเคียวรี่และทฤษฎีหลังมานุษยนิยมเป็นกรอบในการวิเคราะห์ภาพ โดยอาศัยแนวคิดเรื่องร่างกายลูกผสม (hybrid body) เป็นกรอบแนวคิดหลัก เพื่ออ่านภาพคนเปลือยกันที่ปะทะกับสัตว์บน *The Rutland Psalter* ในฐานะพื้นที่ที่คลุมเครือที่เกิดจากการสอดประสานกันระหว่างร่างกายของคน สัตว์และสิ่งมีชีวิตอื่นอย่างไม่เสถียร และทำให้แรงปรารถนาไหลเวียน

ขณะเดียวกัน บทความนี้จะนำเสนอแนวคิด Companion Species ของฮาราเวย์ และ Planthropocene ของไมเออร์ส มาเป็นกรอบเสริม เพื่อขยายการอ่านภาพกันในฐานะพื้นที่หนึ่งที่ไม่ได้เป็นเพียงส่วนหนึ่งของร่างกายมนุษย์ แต่เป็นพื้นที่ที่มนุษย์ไม่สามารถใช้อำนาจควบคุมได้ เช่น มนุษย์ไม่สามารถควบคุมการไหลออกของอุจจาระ กลิ่น และเสียงของการผายลมได้ หรือมนุษย์ก็อาจไม่ทันรู้สึกตัวเมื่อกันแสดงภาษาของตัวเอง เช่น การหดเกร็ง การขมิบ แม้จะบีบบังคับอำนาจของกันไว้ได้ชั่วคราว แต่ก็ไม่สามารถควบคุมได้เบ็ดเสร็จ ไม่ว่าจะด้วยคำสั่ง ความรุนแรง หรือ การครอบงำด้วยวัฒนธรรมก็ตาม การอ่าน “กัน” ในงานชิ้นนี้จึงจะพาออกนอกเส้นทางของการกำหนดศีลธรรม ความ “ดี-ชั่ว” ให้กับกัน แต่เปิดพื้นที่ให้มนุษย์ได้ฟังเสียงอื่นของ “กัน” ในฐานะพื้นที่หนึ่งที่ใกล้ชิดกับเรา ซึ่งอาจผลิตแรงปรารถนาด้วยตัวเอง ไม่ใช่เพียงส่วนประกอบที่ควบคุมได้ด้วยเจตจำนงของมนุษย์

บทความนี้จะอาศัยการอ่านภาพเชิงวิเคราะห์ (Visual analysis) ด้วยการวิเคราะห์การจัดวางวัตถุภายในภาพ เช่น ตำแหน่งของกัน คน สัตว์ ท่าทางและองค์ประกอบอื่นๆ ของภาพ เช่น ใบหน้า สายตา สี ฯลฯ จากนั้นจึงพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ สัตว์ พืชและกัน เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบที่อาจทำให้ความเป็นเครือรั้วไหล ในที่นี้ไม่ใช่การมุ่งระบุอัตลักษณ์ทางเพศของตัวละคร แต่เป็นการอ่านเพื่อวิเคราะห์พื้นที่คลุมเครือที่ระบือเรื่องเพศและความเป็นมนุษย์ถูกทำให้พร่าเลือน เช่น ท่าทางที่เบี่ยงเบนจากบรรทัดฐานของเพศ การสอดประสานกันระหว่างร่างกายมนุษย์กับสัตว์ โดยอาศัยโครงสร้างภาพและตัวบททางวรรณกรรมเป็นเกณฑ์ในการตีความ

3. ร่างกายลูกผสม (hybrid body)

การจ้องมองร่างกายของมนุษย์และสัตว์ในลักษณะของร่างกายที่หยุดนิ่งและปิดตายไม่ว่าจะเป็นเชิงกายภาพหรือจินตภาพเอื้อให้เกิดการกำหนดระบบสัญลักษณ์ที่ตายตัว เช่น กล้ามเนื้อที่แข็งแรงของสิงโต ถูกเข้ารหัสกับความเป็นชาย โดยมักสร้างแบบจำลองของสัตว์ดุร้ายและเส้นแบ่งระหว่างวีรบุรุษในอุดมคติกับชายสามัญไว้บนพื้นที่เดียวกัน กล่าวคือมนุษย์เพศชายที่เผชิญหน้ากับสิงโต หากไม่เป็นวีรบุรุษแข็งแกร่งอย่าง “เฮอร์คิวลีส (hercules)” ที่สามารถเอาชนะสิงโตดุร้ายจนถลกหนังของมันมาสวมใส่ต่างผ้าคลุม หรือเป็นวีรบุรุษทางจิตวิญญาณเช่นพระคริสต์ ก็ต้องตกเป็นเพียงชายสามัญธรรมดาที่มีแนวโน้มเป็นเหยื่อจากสิ่งมีชีวิตชนิดนี้ เช่น การศึกษาของแฮร์ริส (Harris, 1995, pp. 185-213) ที่มุ่งศึกษาสัญลักษณ์ของสิงโตในยุคกลางของยุโรปตะวันตกผ่านวรรณกรรม งานศิลปะและประเพณีท้องถิ่นในบริบทเวลาเดียวกันทางประวัติศาสตร์และสรุปสัญลักษณ์ของสิงโตในยุคกลางของพื้นที่ยุโรปตะวันตกไว้ 5 แบบ คือสิงโตในฐานะสัตว์ป่าอันตราย ความมั่งคั่ง สิงโตคริสเตียน ในฐานะสัตว์ที่เชื่อมโยงกับพระเจ้าหรือตัวแทนของพระเจ้า สิงโตที่เป็นสัญลักษณ์ของชนชั้นปกครอง กษัตริย์ขุนนาง อัศวิน สิงโตที่สื่อถึงบาปและความชั่วร้าย และสุดท้ายคือสิงโตในฐานะผู้มีปัญญา แม้แฮร์ริสจะยืนยันว่า “สิงโตมีความหลากหลายและความแปรปรวนที่ดำรงอยู่ภายในตัวมันเองในฐานะสัตว์สัญลักษณ์แห่งยุคกลาง” (Harris, 1995, p. 187) แต่การเลื่อนเคลื่อนย้ายความหมายของสิงโตในการศึกษาดังกล่าวกลับวนเวียนอยู่บนความเป็นชาย ทั้งในแง่ความแข็งแกร่ง ศักดิ์สิทธิ์ หรือทรงปัญญา อันเป็นฐานคิดของการมองร่างกายว่าเป็นพื้นที่ปิดและมีเสถียรภาพทางความหมาย

เพื่อหลีกเลี่ยงการนำเสนอร่างกายของคนและสิงโตแบบปิดตาย ผู้ศึกษาจึงอ่านเรือนร่างของคนและสัตว์บน *The Rutland Psalter* ผ่านกรอบของเรือนร่างแบบลูกผสม (hybrid body) ของโคเฮน (Cohen, 1996, p. 4) เพื่อเสนอว่าภาพคนเปลือยกันกับสิงโตบน folio 70v (Figure 1) และ folio 46v (Figure 2) เป็นการนำเสนออัตลักษณ์ที่ไม่เสร็จสมบูรณ์และยากแก่การจัดหมวดหมู่ โดยเชื่อมผสานสองเรือนร่างไว้ด้วยกันผ่าน “กัน” และ “อาวูธ”

ภาพที่ 1. ภาพสิงโตตัวผู้ที่คร่อมทับมนุษย์

(ที่มา: Use of Sarum (the 'Rutland Psalter'), British Library, Add MS 62925, fol. 70v.)

ภาพคนเปลือยกันกับสิงโตบน folio 70v ที่ปรากฏมนุษย์เปลือยกันกับสิงโตเพศผู้ที่คล้อยการต่อสู้ของสองสิ่งมีชีวิต จะเห็นได้ว่าลำตัวของสิงโตที่พาดคร่อมร่างกายมนุษย์ได้ประสานเนื้อหนังของตนเองผ่าน “กรงเล็บ” ที่จะต้องเข้าไปในกันของมนุษย์ โดยที่กรงเล็บนั้นเองก็เป็นพื้นที่แห่งความกำกวม เพราะมันเป็นทั้งร่างกาย อารมณ์ของสิงโตและความไม่แน่นอน เพราะกรงเล็บเป็นสิ่งที่สามารถพับเก็บเข้าออกอยู่ระหว่างภายในกับภายนอกร่างกายได้ตลอดเวลา เช่นเดียวกับ “กัน” ของมนุษย์ที่เป็นอวัยวะที่อยู่ระหว่างการเข้ากับการออกของสสาร แม้จะถูกปกปิดในร่มผ้าแต่ก็ไม่อาจควบคุมการรั่วไหลได้ กันจึงอิสระจากเรือนร่างของมนุษย์และเชื่อมตัวเองเข้ากับกรงเล็บของสิงโตที่อาจถูกมองว่าเป็นสัญลักษณ์ของพลังอำนาจ ความแข็งแกร่งหรือพลังกำลัง เมื่อกรงเล็บไม่ได้ขยำจิกลงบนร่างกายมนุษย์ ทว่าจะต้องลงบนกันเพียงเฉยๆ จึงไม่ได้แสดงพลังอำนาจของการบังคับหรือต้านทาน แต่แสดงให้เห็นความกำกวมของการอยู่ร่วมกันแบบสอดประสาน ในขณะเดียวกัน มนุษย์เองก็สอดแทรกเรือนร่างผ่านดาบที่หลอมรวมเป็นส่วนหนึ่งของร่างกายเช่นคมเล็บของสิงโต โดยแทงทะลุผ่านลำตัวของสิงโต ทว่าปราศจากบาดแผลหรือหยดเลือด แต่แทรกผ่านกันเพียงเฉยๆ เช่นกรงเล็บกับกัน หางของสิงโตยังเชื่อมกับหางของงูที่ขบช้ายของภาพที่มีร่างกายแห่งความไม่คงที่ที่สามารถเลื้อยรัดได้อิสระและระบุนกายภาพได้ยาก แม้จะมีลักษณะของการเกี่ยวรัด แต่ส่วนหางของมันกลับตะอู๋กับหางของสิงโตเพียงเฉยๆ ก่อให้เกิดร่างกายใหม่ที่ไหลเวียนกันโดยอาศัยอวัยวะส่วนท้ายอย่าง “กัน” และ “หาง” ของคนและสัตว์

ภาพบน folio 70v ยังเป็นด้านกลับหัวของ *Yvain, The Knight of the Lion*² กวีนิพนธ์ฝรั่งเศสในศตวรรษที่ 12 โดยเครเตียง เดอ ทรัวส์ (Chrétien de Troyes, 1914) ที่เล่าเกี่ยวกับการผจญภัยเพื่อพิสูจน์เกียรติยศศัวินของ Yvain ซึ่งภายหลังถูกภรรยาขับไล่ออกจากปราสาท เพราะผิดสัญญาที่ไม่กลับมาหาเธอภายในหนึ่งปีหลังจากออกผจญภัยอีกครั้ง ระหว่างที่ Yvain เร่ร่อน เสียใจอยู่ในป่า เขาเจอสิงโตตัวหนึ่งที่กำลังถูกงูยักษ์รัดส่วนหางของมัน เขาตัดสินใจช่วยสิงโตแม้จะกลัวว่าสิงโตอาจจะกลับมาทำร้ายเขา ด้วยการถือดาบเข้าไปตัดปลายหางของสิงโตเพื่อสับงูเป็นชิ้นๆ จากนั้นสิงโตก็ได้แสดงความเคารพต่อเขาด้วยใบหน้าเปื้อนน้ำตา (Chrétien de Troyes, 1914) สิงโตอยู่เคียงข้าง Yvain ในการผ่านภารกิจต่างๆ จนสามารถกลับไปครองรักกับภรรยาในตอนท้ายของเรื่อง

² ในการอ้างอิงฉบับแปลเป็นภาษาอังกฤษนี้ ไม่ใช่ข้อเสนอทางประวัติศาสตร์ (historical argument) แต่เป็นการอ่านเชิงสหพทที่เปิดพื้นที่ให้ตัวบทข้ามยุคสมัย ข้ามกาลเวลาเข้ามาสัมผัสกันผ่านการวิเคราะห์ร่วมกันตามแนวคิด queer temporality

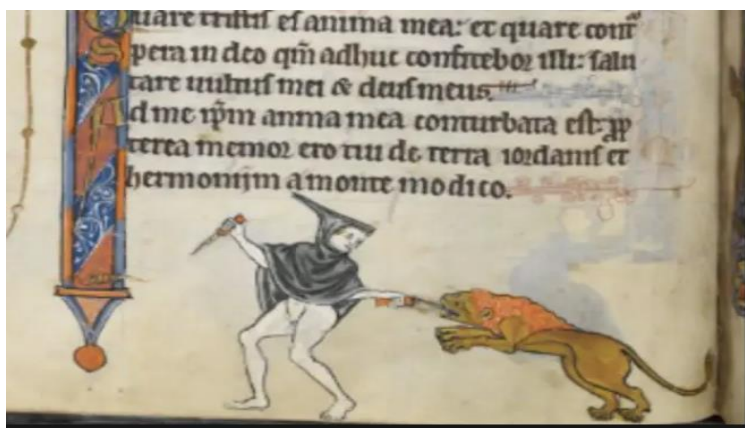
ความสัมพันธ์ระหว่าง Yvain นั้นมีความน่าสนใจที่เขามองว่าสิงโตและตัวเขานั้นไม่ได้เป็นความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสัตว์ เขาจัดวางความสัมพันธ์ของเขากับสิงโตอยู่ในระนาบเดียวกัน โดยไม่มองว่าสิงโตเป็นสัตว์เลี้ยงหรือทรัพย์สินของมนุษย์ ความสัมพันธ์ระหว่างเขากับสิงโตยังผูกพันใกล้ชิดเสมือนเป็นคนคนเดียวกัน ดังจากที่เขาบรรยายความสัมพันธ์ระหว่างเขากับสิงโตต่อหน้าผู้คนที่ว่า “โปรดเชื่อนฉัน ที่ฉันกล่าวว่าเขาเป็นของฉันและฉันเป็นของเขา เราต่างเป็นมิตรสหายร่วมทางกันและกัน” (*Believe me, please, when I say that he is mine, and I am his, and we are both companions.*) (Chrétien de Troyes, 1914, p. 76) สิ่งนี้ทำให้ชื่อ The Knight of the Lion เป็นมากกว่าสมญาของอัศวิน แต่ยังสะท้อนอัตลักษณ์ใหม่ที่เกิดจากการหลอมรวมร่างกายของคนและสิงโตไว้ร่วมกัน “companions” ในประโยคของ Yvain ให้ความหมายของมิตรสหายที่ผ่านการร่วมประสบการณ์กันมา ซึ่งใกล้เคียงกับสิ่งที่ฮาราวีย์ (Haraway, 2008) เรียกว่า Companion Species หรือมิตรสหายร่วมสายพันธุ์ เพื่อสลายเส้นแบ่งของสิ่งมีชีวิตที่มักถูกจัดแบ่งจำแนกหมวดหมู่ด้วยวิธีต่างๆ อย่างการกำหนดสายพันธุ์ ความเป็นเครือญาติ หรือหมวดหมู่ที่ใหญ่ที่สุดอย่างสิ่งใดเป็นมนุษย์/ไม่ใช่มนุษย์ ความเป็นมิตรสหายร่วมสายพันธุ์จะนำเรากลับมาสู่วิธีการมองความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งในฐานะสิ่งมีชีวิตแห่งโลก (terrans) ที่ไม่สามารถอยู่เพียงลำพัง แต่ต้องพัวพัน เชื่อมโยงดำรงอยู่ร่วมกันบนโลกใบนี้

เมื่อพิจารณาแรงปรารถนาที่สะท้อนบนความสัมพันธ์ระหว่าง Yvain กับสิงโตก็อาจสะท้อนแรงปรารถนาของเหล่าอัศวินชาย เมื่อ Yvain ถูกกรรยาขับไล่ เขาได้เดินทางออกจากความสัมพันธ์แบบชายหญิงและเร่ร่อนไปในป่าซึ่งเป็นพื้นที่นอกการจรรจาของสังคม ภูที่มักเป็นสัญลักษณ์ของการล่องลอย ความผิดบาปและความปรารถนา โดยเฉพาะเรื่องทางเพศในคริสต์ยุคกลางถูกตัดขาดเสมือนการยุติแรงปรารถนาเดิมและนำเขาไปสู่แรงปรารถนาแบบใหม่ที่ถึงแม้จะกลัวและกังวลในตอนแรก แต่เขาก็ “สู้ตามใจปรารถนา” (*he too shall have all the fight he wishes; but whatever may happen afterwards he makes up his mind to help him now*) (Chrétien de Troyes, 1914, p. 42) เพื่อเติมเต็มความต้องการนั้น แม้ในภายหลังจะหวนกลับไปสู่หญิงคนรักเช่นเดิม ซึ่งเป็นรูปแบบของเรื่องเล่าที่เกิดขึ้นซ้ำในเรื่องเล่าประเภทอัศวินตลอดช่วงยุคกลางที่เดินทางผจญภัยไปกับเพื่อนชายในพื้นที่ป่า มีการเผชิญความยากลำบากและความลึกซึ้งทางอารมณ์ร่วมกัน ก่อนจะกลับสู่สังคมเดิมคือการมีความสัมพันธ์ในรูปแบบชาย-หญิง ซึ่งอาจเป็นภาพสะท้อนของแรงปรารถนาที่เกิดขึ้นจริงระหว่างการเดินทางไปรบของเหล่าอัศวินในช่วงศตวรรษที่ 12 โดยหนึ่งในข่าวลือที่สำคัญเกี่ยวกับรักระหว่างสงครามกล่าวถึงกษัตริย์ริชาร์ดใจสิงห์ (Richard the Lionheart) หรือริชาร์ดที่ 1 แห่งอังกฤษ ในพงศาวดารของโรเจอร์แห่งฮาวเดน (Roger of Howden, 1853) ที่สื่อว่ามีความใกล้ชิดอย่างมากกับฟิลิปที่ 2 แห่งฝรั่งเศส (Philip II) โดยระบุว่าทั้งสองนอนร่วมเตียงกันในยามราตรี (*they ate at the same table and from the same dish, and at night the bed did not separate them.*) (Roger of Howden, 1853, p. 64)

ในขณะที่ Yvain ต้องตัดสินใจให้สละบันเพื่อเดินทางตามแรงปรารถนาของตนเอง ภูในภาพ folio 70v ไม่ได้ถูกกำจัดออกไป แต่กลายเป็นผู้มีส่วนร่วมของการหลอมรวมร่างกายนี้ เปิดเผยความต้องการโอบรับแรงปรารถนาในหลากหลายรูปแบบ ดาบที่มนุษย์ใช้เสียบแทงเนื้อหนังสิงโตไม่ได้ทำให้เกิดภาพของบาดแผลหรือเนื้อหนังที่ถูกเจาะทะลุ ทว่ากลับแนบสนิทกับเนื้อหนังราวกับอวัยวะหนึ่งของมนุษย์ที่ใช้ในการเชื่อมต่อกับเรือนร่างของสิงโต การสอดแทรกผ่านกันเช่นนี้ทำให้เห็นการกลืนกันจนกลายเป็นร่างกายลูกผสมของคน สัตว์ อารูทที่ไม่มีสิ่งใดเป็นผู้ควบคุมกัน ทำให้การประกบกันของสองร่างนี้ไม่ได้แสดงภาพของความรุนแรงทางกายภาพแบบแข็งตัว แต่เป็นจุดบรรจบของแรงปรารถนาต่อกันที่ไม่เสถียร เพราะสลายซึ่งเส้นแบ่งของมนุษย์-สัตว์ ผู้กระทำ-ผู้ถูกกระทำ ความรุนแรง-ความปรารถนา หรือการแบ่งอำนาจทางเพศแบบรับ-รุกตามขนบของการจำแนกหมวดหมู่แบบ

ทวิลักษณ์ (binary oppositions) นอกจากนี้หาก Yvain ปลดปล่อยสิงโตจากการกอดรัดของงูยักษ์และตำนานของนักบุญเจอโรม (Jerome) ที่ถอดเขียนออกมาจากเท้าของสิงโตเป็นความปรารถนาที่ต้องการไถ่ถอนอีกฝ่ายจากความเจ็บปวด ร่างกายของคนและสิงโตในภาพ folio 70v ก็อาจเป็นการผสานกันของแรงปรารถนาที่รุนแรงที่ต้องการสร้างความเจ็บปวดเพื่อตอบความปรารถนา ทว่าไม่ได้ต้องการควบคุมหรือทำร้ายอีกฝ่าย แต่เป็นความปรารถนาที่ต้องการกลืนร่างกายให้แนบชิดเป็นเนื้อเดียวกันให้มากที่สุด

คล้ายคลึงกับวัตรปฏิบัติของนักบุญหญิงในช่วงศตวรรษที่ 13-14 ซึ่งปรากฏในบันทึกประเภทชีวประวัติเกี่ยวกับความนิยมทำร้ายร่างกายตัวเองให้เจ็บปวดอย่างการอดอาหาร เขียนตีตัวเอง กรีดร่างกาย ดูกเข้าภาวนาเป็นเวลานานและสวดภาวนาเพื่อให้พระเจ้าประทานโรคและความโศกเศร้าให้พวกเธอ การกระทำดังกล่าวเป็นไปด้วยความเต็มใจเพื่อเติมเต็มความปรารถนาที่จะได้เข้าใกล้พระคริสต์ให้มากที่สุด โดยเชื่อมโยงบาดแผลและความเจ็บปวดของพระคริสต์กับบาดแผลของตัวเองให้มากที่สุด (Tudesko, 2022) แรงปรารถนาดังกล่าวไม่ได้เป็นเพียงแรงปรารถนาของความศรัทธาเพียงอย่างเดียว แต่เป็นแรงปรารถนาที่ต้องการสัมผัสถึงร่างกายทางจิตวิญญาณไร้เนื้อหนังของพระคริสต์ เนื่องจากนักบุญหญิงมักถูกมองว่าไม่สามารถเชื่อมต่อกับพระคริสต์ผ่านจิตวิญญาณ หรือปัญญาเช่นนักบุญชายได้ (Tudesko, 2022) นัยหนึ่งจึงเป็นแรงปรารถนาแบบเคียวรี่ที่ต้องการเชื่อมต่อกับร่างกายในจินตภาพและเพื่อต่อต้านการผูกขาดความปรารถนาไว้ที่เพศชายฝ่ายเดียว โดยแปรเปลี่ยนร่างกายทางโลกของตัวเองให้เป็นพื้นที่เชื่อมต่อแรงปรารถนานั้น

ภาพที่ 2. ภาพสิงโตตัวผู้และมนุษย์ถือกริช

(ที่มา: Use of Sarum (the 'Rutland Psalter'), British Library, Add MS 62925, fol. 46v.)

ภาพของสิงโตกับมนุษย์เปลี่ยนกันปรากฏซ้ำอีกครั้งบน folio 46v โดยจัดวางสิ่งมีชีวิตในระนาบแนวตั้งต่างจากอีกภาพ คือในขณะที่สิงโตและมนุษย์บน folio 70v สอดประสานกันคร่อมทับกันในแนวนอน ในภาพนี้มนุษย์และสัตว์เสมอกันหันเชิงกายภาพด้วยการยืนสองขา สิงโตที่เป็นสัตว์สี่เท้าถูกทำให้อยู่ในสภาวะกึ่งสัตว์กึ่งคนด้วยท่าทางดังกล่าว ในขณะที่มนุษย์เพศชายก็มีสภาวะความเป็นมนุษย์ที่กำกวมด้วยการสวมลิริพ์ (liripe) ซึ่งเป็นเสื้อคลุมที่มีฮู้ดหางยาวปกคลุมศีรษะและผ้าปกคลุมไหล่ครึ่งตัว ซึ่งเป็นการแต่งกายที่ได้รับความนิยมสำหรับผู้ชายทุกชนชั้นในช่วงศตวรรษที่ 12 แตกต่างที่คุณภาพและความประณีตของการเย็บปักถักร้อยเท่านั้น ด้วยเหตุนี้ชายในภาพจึงไม่เพียงแต่กำกวมด้วยชนชั้นที่ไม่อาจจำแนกได้ ทว่าการเลือกสวมใส่เพียงท่อนบนแต่เปลี่ยนกันให้อยู่บนกรมผ้า ทำให้ตัวตนของเขากลายเป็นกึ่งคน กึ่งสัตว์ สองเรือนร่างในภาพนี้จึงสลายพรมแดนของความเป็นมนุษย์และสัตว์จนหมดสิ้นและยังคงการเชื่อมประสานร่างกายผ่านกริช (Dagger) ที่กลายเป็น

ส่วนขยายของร่างกายมนุษย์ ซึ่งยื่นเข้าไปในปากของสิงโต โดยไม่ปรากฏร่องรอยของบาดแผล หรือการบาดเจ็บ และเช่นเดียวกับกันของชายในภาพก่อนหน้า “ปาก” ของสิงโตอันเป็นพื้นที่ของความกำกวมระหว่างการเข้า-ออก ของสสาร การเปิดหรือปิด คมเขี้ยวที่อยู่ในปากเป็นได้ทั้งการคุกคามทำลายและการหล่อเลี้ยงเมื่อพวกมันใช้ในการคาบลูกๆ เมื่อเรื่อนร่างลูกผสมเหล่านี้สอดประสานเข้าหากันโดยไม่ก่อให้เกิดการเจ็บปวด สิ่งที่น่าประหลาดใจไม่ใช่ ความรุนแรง แต่เป็น “ความปรารถนา” ที่มีเป้าหมายไม่ใช่เพื่อครอบครอง แต่เพื่อหลอมรวมกันและกันอย่างแนบแน่น อย่างไรก็ตาม การที่ “กัน” ของมนุษย์ไม่ได้เป็นพื้นที่ที่ถูกเชื่อมต่อโดยตรงกับเรื่อนร่างของสิงโตเช่นภาพสิงโต กับมนุษย์บน folio 70v ก็อาจเป็นการเปิดพื้นที่เพื่อเชื่อเชิญให้ความเป็นอื่นนั้นเข้ามาหาตน พร้อมกับที่ตนก็เสนอ ความเป็นอื่นเข้าไปในปากของสิงโต เพื่อนำไปสู่การกลายเป็นสิ่งใหม่ที่มีความปรารถนาต่อกัน

4. เปลือยป็นเพื่อกลับกลาย: พีช เขตแดนใหม่ของความปรารถนา

ภาพที่ 3. ภาพมนุษย์และหมีปีนต้นไม้

(ที่มา: Use of Sarum (the 'Rutland Psalter'), British Library, Add MS 62925, fol. 53r.)

หากการหลอมรวมระหว่างมนุษย์กับสัตว์ นำไปสู่ร่างกายลูกผสมที่เปิดเผยความปรารถนาแบบใหม่ หรือ การกลายไปสู่สิ่งใหม่ ภาพของมนุษย์เปลือยกันที่กำลังปีนป่ายต้นไม้ โดยมี “หมี” ที่ปีนตามขึ้นมาอยู่ด้านล่าง ใน folio 53r (Figure 3) ก็เชื่อเชิญให้เข้าไปพิจารณา “ต้นไม้” ที่อยู่ระหว่างเรื่อนร่างของมนุษย์กับสัตว์ในฐานะ เขตแดนใหม่ของความปรารถนาที่เปิดพรหมแดนร่างกายให้กับสัตว์ พีชและมนุษย์ได้สอดประสานกันในรูปแบบ ลูกผสม ซึ่งเป็นกระบวนการที่คล้ายคลึงกับการเปลี่ยนแปลงรูปร่างในเมต้ามอร์โฟซิส (Metamorphosis) ของ ปกรณัมกรีก ที่มักกล่าวถึงการเปลี่ยนร่างกายให้กลายเป็นพีช เช่น การกลายร่างของดาฟเน (Daphne)³ เป็นต้นลอเรล (Laurel) เพื่อหนีจากอะพอลโล ซึ่งเป็นการใช้ธรรมชาติเข้ามาปฏิเสธความปรารถนา หรือการถูกปรารถนา โดยเปลี่ยน ร่างกายที่เป็น “ภาชนะแห่งความปรารถนา” ไปสู่ “ร่างกายไร้เพศของธรรมชาติ” ที่ความเป็นชายไม่สามารถเข้าไป บงการเพื่อเติมเต็มความปรารถนาได้อีกต่อไป หรือการกลายร่างเป็นดอกไม้ของนาร์ซิสซัส⁴ (Narcissus) ชายหนุ่ม

³ ดาฟเนเป็นนางไม้ที่ถูกอะพอลโลไล่ตามหลังจากที่สบตาด้วยความงามของเธอ เพื่อหลีกเลี่ยงอะพอลโล ดาฟเนได้อธิษฐาน ต่อพ่อของเธอ ซึ่งเป็นเทพแห่งแม่น้ำเพนอสเพื่อขอความช่วยเหลือ เขาจึงเปลี่ยนเธอให้เป็นต้นลอเรล (Mandelbaum, 1995)

⁴ นาร์ซิสซัสเป็นพราหมณ์ที่ทะนงในรูปลักษณ์ของตนเอง วันหนึ่งขณะเข้าป่านางไม้เอดโคตกหลุมรักเขา แต่เพราะ ถูกสาปให้ต้องพูดตามคนอื่น นาร์ซิสซัสจึงดูหมิ่นและขับไล่เธอ ต่อมาเขาตกหลุมรักกับเงาของตัวเองที่สะท้อนอยู่ในสระน้ำขณะ ก้มดื่มน้ำและหมกมุ่นอยู่กับเงาของตัวเองจนกลายร่างเป็นดอกไม้ชื่อว่านาร์ซิสซัสอยู่ข้างสระน้ำ (Mandelbaum, 1995)

ที่ไม่ปรารถนาในความรักของนางไมเออร์โคที่ใช้พืชเป็นพื้นที่หลบหนีความปรารถนา การพรรณนาถึงความลุ่มหลงในตนเองของนาร์ซิสซัสอาจแสดงให้เห็นถึงความปรารถนาต่อเพศเดียวกันผ่านการมองเงาของตนเองในน้ำ การกลายเป็น “พืชไร้เพศ” จึงไม่เพียงเป็นการหลบเลี่ยงความปรารถนา แต่เป็นการไถ่หาพื้นที่ที่ร่างกายจะสามารถเข้าไปดำรงอยู่ได้ ที่เดียวที่ร่างกายจะหนีเข้าไปดำรงอยู่ได้ในระเบียบของโลกรักต่างเพศ

ตรงกันข้ามกับดาฟเนและนาร์ซิสซัส ภาพของคนเปลือยกันป็นขึ้นต้นไม้หนึ่หมึ่ใน folio 53r กลับไม่ได้หลอมรวมจนกลายเป็นอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น ต้นลอเรล หรือดอกนาร์ซิสซัส แต่ยังไว้ซึ่งภาวะความกำกวมของคน สัตว์และพืช ต้นไม้ที่คนกำลังปายป็นไม้ใช้จุดสิ้นสุดของการเป็นมนุษย์ แต่เป็น “ระนาบ” ที่มนุษย์ป็นขึ้นไป “พืช” ในภาพนี้จึงเป็นพื้นที่ของการกำลังกลับกลายอยู่ตลอดเวลา กิ่งของต้นไม้ยังถูกวาดในตำแหน่งเดียวกับอวัยวะเพศชาย อย่างเห็นได้ชัด แม้กระทั่งสีก็แปลกแยกจากกิ่งอื่นๆ จนเป็นเสมือนอวัยวะเพศชายที่กำลังแข็งตัว ซึ่งอาจสะท้อนความปรารถนาอันแรงกล้าที่ไม่อาจจะรู้ได้ว่าเป็นความปรารถนาของพืชที่มีต่อคน สัตว์ หรืออาจเป็นความปรารถนา ร่วมกันของทั้งคน สัตว์และพืชก็ได้ เพราะความใกล้ชิดระหว่างมนุษย์กับพืชนั้นอาจนำไปสู่ความปรารถนาที่ไร้ชื่อเรียก (unnamable desire) ซึ่งเป็นแรงปรารถนาตามแนวคิด Planthroposcene ของไมเออร์ส (Myers, 2017) ที่ชี้ชวนให้มนุษย์คิดใหม่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับพืช นอกเหนือจากการตั้งเอาระบบทุนนิยม เครื่องมือทางวิทยาศาสตร์หรืออรรถประโยชน์ที่มีมนุษย์วิทยาเป็นศูนย์กลาง เช่นการอ้างว่ามนุษย์สามารถเข้าใจหรือรับฟังความต้องการของพืชได้ ทว่าเป็นความรู้ความเข้าใจที่เกิดจากเงื่อนไขของมนุษย์ ไม่ใช่เงื่อนไขของพืช ไมเออร์สเสนอว่า Planthroposcene จะทำให้มนุษย์กลับมาตระหนักถึงความพัวพันอันลึกซึ้งระหว่างมนุษย์กับพืช ที่ซึ่งพืชและผู้คนร่วมกันหล่อหลอมชีวิตของกันและกันผ่านการกระทำที่มีส่วนร่วม เอาใจใส่และร่วมมือ เพราะการล่มสลายของพืชก็เป็นการล่มสลายของมนุษย์ด้วยเช่นกัน

ต้นไม้ตามแนวคิดของไมเออร์ส ในภาพ folio 53r จึงเป็นพื้นที่ทางอารมณ์และความปรารถนาที่เชื่อมต่อกับคนและสัตว์อย่างพัวพัน โดยอาศัย “กัน” ของมนุษย์เป็นช่องเปิด ซึ่งมีความพรุนที่เอื้อให้เกิดการเชื่อมต่อเรื้อรัง และสลายเส้นแบ่งว่าสิ่งใดคือคน พืชและสัตว์ โดยจัดวางไว้อย่างใกล้ชิดกับ “ปาก” ของหมึ่ที่เป็นอีกหนึ่งช่องเปิดที่กำลังคืบคลานไปถึง ปากของหมึ่ยังเป็นพื้นที่ที่มีความเชื่อมโยงกับบทบาททางเพศอย่างใกล้ชิด ในต้นฉบับยุคกลางที่เขียนและผลิตในอังกฤษช่วงต้นศตวรรษที่ 13 เรื่อง *The Aberdeen Bestiary* บันทึกองค์ความรู้เกี่ยวกับสัตว์และกล่าวถึงหมึ่ว่าเป็นสัตว์ที่มีความคล้ายคลึงกับมนุษย์มาก เพราะมันสามารถยืนตัวตรงและมีเพศสัมพันธ์ด้วยท่าทางเดียวกับมนุษย์ ตัวผู้ยังให้เกียรติตัวเมียเมื่อพวกมันตั้งท้องอีกด้วยและเมื่อตัวเมียคลอดลูก ลูกของมันจะเป็นเพียงก้อนเนื้อสีขาวเล็กๆ ไร้รูปร่างและดวงตา ตัวเมียจะต้องใช้ปากของมันเลียก้อนเนื้อนั้นไปเรื่อยๆ เพื่อปั้นลูกมันให้เป็นตัว (University of Aberdeen, n.d.) เมื่อปากของหมึ่ที่เชื่อมโยงกับการให้กำเนิดกำลังประสานเชื่อมต่อกับกันของมนุษย์ที่ไม่มีศักยภาพในการให้กำเนิด ในมุมมองนี้คนเปลือยกันที่กำลังหนีหมึ่จึงไม่ได้สะท้อนเพียงความหวาดกลัวการถูกกักกัน แต่อาจสะท้อนความหวาดกลัวที่จะเผชิญกับแรงปรารถนาแบบใหม่ แรงปรารถนาทางเพศที่เปิดกว้างและไม่จำกัดไว้เพื่อผลิตเผ่าพันธุ์เพียงอย่างเดียว ทั้งนี้แรงปรารถนาดังกล่าวไม่จำเป็นต้องเกิดขึ้นภายในการมีเพศสัมพันธ์ของผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศ แต่ยังรวมถึงการมีเพศสัมพันธ์นอกขอบที่สังคมมองว่าไม่ถูกต้อง เช่น การมีเพศสัมพันธ์ระหว่างชายหญิงที่ไม่ได้มีเป้าหมายเพื่อให้กำเนิดแต่เป็นไปเพื่อตอบสนองอารมณ์ก็เป็นได้ แม้จะเป็นการหลีกเลี่ยงด้วยความกลัว การป็นปายต้นไม้โดยที่กันยังคงอยู่กึ่งกลางระหว่างการตกลงไปในแรงปรารถนากับการหนีรอดก็อาจสะท้อนให้เห็นว่าภายใต้ความหวาดกลัวนั้น มนุษย์อาจอาศัยพืชซึ่งเป็นเปี่ยมไปด้วยแรงปรารถนาเพื่อทดลอง ค้นหาและเผชิญหน้ากับแรงปรารถนาอันแปลกประหลาดนี้

ไม่จำกัดอยู่ที่ต้นไม้นี้หนึ่งต้น วรรณกรรมหลายเรื่องในยุคกลางแสดงให้เห็นว่ามนุษย์อาศัยป่าเป็นพื้นที่สำหรับการแสดงออกและค้นหาซึ่งอัตลักษณ์และแรงปรารถนาของตนเอง ป่าที่เต็มไปด้วยความรกร้าง ความยุ่งเหยิง และการเจริญเติบโตที่ไม่อาจควบคุมได้อยู่นอกการจัดการของมนุษย์ ป่าจึงเป็นภูมิทัศน์แห่งความเป็นเครือญาติที่กระตุ้นให้มนุษย์แสดงความสามารถของตนเอง เช่น อัศวินผู้กลายร่างเป็นหมาป่าจากวรรณกรรมฝรั่งเศสในศตวรรษที่ 12 เรื่อง *Bisclavret* หนึ่งในชุดเรื่องเล่าสั้นสิบสองเรื่องของมารี เดอ ฟร็องซ์ (Marie de France) แม้เขาจะเป็นอัศวินที่เพียบพร้อมด้วยเกียรติยศและภรรยาที่สวยงาม แต่ทุกสัปดาห์เขาจะต้องแอบภรรยาเข้าไปในป่าเพื่อเปลี่ยนกายและกลายเป็นมนุษย์หมาป่าโดยไม่มีเหตุผล หลังจากนั้นเขาจะสวมใส่เสื้อผ้าเพื่อคืนร่างมนุษย์และกลับมาหาภรรยา ป่าใน *Bisclavret* กลายเป็นพื้นที่ให้อัศวินผู้นั้นได้หลบหนีจากระเบียบโลกปกติและเป็นพื้นที่ในการทดลองอัตลักษณ์ใหม่ เขาไม่ต้องเป็นอัศวินที่มีเกียรติ เป็นสามีของภรรยา หรือผู้ปกป้องกษัตริย์ เขากลายร่างเป็นหมาป่าไร้เพศและไร้สถานะทางสังคม จนอาจกล่าวได้ว่าการกลายร่างเป็นหมาป่าของเขานั้นไร้เหตุผลรองรับและเป็นไปเพื่อตอบสนองปรารถนาของตนเอง ภรรยาของเขายังเป็นภาพแทนของผู้ที่ไม่ยอมรับอัตลักษณ์อื่นที่นอกเหนือจากอัตลักษณ์ตามกรอบสังคม เพราะเธอหนีเสื้อผ้าของอัศวินขณะกลายร่างเป็นหมาป่าไปซ่อนและแต่งงานใหม่กับอัศวินที่หลงรักเธอ ในตอนท้ายของเรื่องที่เขาสามารถคืนร่างเป็นมนุษย์อีกครั้ง เธอโดนเนรเทศออกจากเมืองในฐานะคนทรยศ มีเรื่องเล่าต่อกันว่าลูกหลานที่เธอให้กำเนิดนั้น “ไม่มีจมูก” ซึ่งเป็นการหยิบเอาร่างกายที่ไม่เป็นไปตามแบบแผนมากำหนดคุณค่าทางศีลธรรมให้ตัวละคร หรืออาจพิจารณาใหม่ในร่างกายแบบลูกผสมได้ว่ามนุษย์ไม่สามารถปฏิเสธการกลายเป็นอื่นได้ การที่ลูก ๆ ของเธอไม่มีจมูกนั้นเป็นการเน้นย้ำให้เรายอมรับในร่างกายที่ไม่เข้ารูป ไม่สืบทอดและไม่เป็นไปตามแบบแผน

ในเรื่องเล่าสิบสองเรื่องของมารี เดอ ฟร็องซ์ ยังปรากฏเรื่องของ Lanval อัศวินหนุ่มที่ถูกมองข้ามในราชสำนักของกษัตริย์อาเธอร์ ในระหว่างที่เขาขี่ม้าเข้าไปในป่า เขาได้พบกับหญิงงามลึกลับที่เสนอตัวเป็นคนรักให้กับเขา พร้อมกับคำสัญญาว่าจะทำให้เขาเป็นอัศวินที่ร่ำรวยและสามารถเรียกหาเธอได้เสมอ ภายใต้เงื่อนไขว่าเขาต้องไม่บอกใครเกี่ยวกับเธอ ในจุดจบของเรื่อง Lanval ถูกใส่ร้ายจนต้องขึ้นศาล เขาถูกบังคับให้เปิดเผยความสัมพันธ์ระหว่างเขากับหญิงลึกลับ หญิงสาวปรากฏตัวและพา Lanval ขึ้นหลังม้าเพื่อไปครองคู่กัน在地ดินแดนลึกลับ ท่ามกลางความชื่นชมของผู้ที่ได้เห็น สัมพันธลึกลับในป่าของ Lanval แสดงให้เห็นถึงศักยภาพของป่าในการพลิกกลับบทบาททางเพศที่ไม่เป็นไปตามขนบของโลกรักต่างเพศ อัศวินในเรื่องเล่านี้ไม่ได้เป็นผู้ปกป้องหรือขอความรักจากสตรี กลับกันเขาต้องอาศัยสตรีเพื่อปกป้องสถานะของตนเองและต้องพึ่งสตรีในการแก้ไขวิกฤติในตอนท้ายของเรื่อง หญิงลึกลับในป่าไม่ได้เป็นหญิงสาวตามขนบที่รอคอยความรักของบุรุษ แต่ใช้ชีวิตตามแรงปรารถนาของตนเอง เธอเสนอตัวเองเป็นคนรักให้เขาและไม่ต้องการให้ใครรับรู้ สิ่งนี้สวนทางกลับสังคมที่เรียกร้องให้ชายหญิงต้องแต่งงานเพื่อประกาศความสัมพันธ์ต่อหน้าสาธารณชน เพื่อให้ความรักนั้นถูกต้องเสียก่อน เมื่อ Lanval ขึ้นศาล ซึ่งหลุดออกจากอำนาจของป่า ศาลยังเป็นพื้นที่ที่เต็มไปด้วยการจัดระเบียบของมนุษย์ ด้วยกฎหมาย จารีต ศีลธรรมและกระบวนการในศาล รูปแบบความสัมพันธ์ที่ไร้เงื่อนไขในป่ากลับถูกตั้งคำถามเมื่อมนุษย์หวนคืนสู่พื้นที่ของเมือง การเรียกร้องให้ประกาศความสัมพันธ์ต่อหน้าผู้คน ซึ่งส่งผลต่อการตัดสินคดีของ Lanval ไม่ต่างจากการเรียกร้องให้เกิดการแต่งงาน อย่างไรก็ตาม เมื่อหญิงลึกลับปรากฏตัวขึ้นอีกครั้ง เธอขี่ม้าและให้อัศวินนั่งไปบนหลังม้าของเธอก่อนจากไป在地ดินแดนลึกลับ สิ่งนี้เป็นการยืนยันว่าที่เธอจากมาและที่ที่พวกเขา กำลังจะไปนั้นไร้ซึ่งการกำหนดบทบาททางเพศและเป็นอิสระจากกฎเกณฑ์ที่มนุษย์สร้างขึ้น

5. “กัณ” รูรั่วของความเป็นมนุษย์

ภาพของมนุษย์เปลือยกันและสัตว์ไม่ได้สะท้อนเพียงความปรารถนาเพียงอย่างเดียว แต่การเปลือยกันของมนุษย์ใน *The Rutland Psalter* ยังย้ำเตือนถึงความไม่เสถียรของลำดับชั้นมนุษย์และสัตว์ ซึ่งอาจแปรเปลี่ยนได้เสมอเมื่อเนื้อหนังอันเปลือยเปล่าปรากฏต่อสายตา การเปลือยกันทำให้สภาวะความเป็นมนุษย์ไม่ได้สูงส่งเหนือสัตว์อีกต่อไป ทำให้มนุษย์ย้ายจากศูนย์กลางของสรรพสิ่งแล้วหวนกลับมาเป็นสรรพสัตว์และเกิดความหวาดกลัวไม่มั่นคงปลอดภัยในร่างกายของตนอีกต่อไป เพราะรับรู้ได้ว่าตนเองก็เป็นเพียงสิ่งมีชีวิตหนึ่งที่ต้องอยู่ร่วมกับสิ่งมีชีวิตอื่น ซึ่งในการอยู่ร่วมกันนั้น ตนเองก็สามารถถูกคุกคามหรือทำให้ตายได้ ความหวาดกลัวนี้ปรากฏให้เห็นในภาพคนเปลือยกันกับหมาป่าใน folio 109r (Figure 4) ซึ่งแม้หมาป่าจะเป็นภัยคุกคาม แต่มนุษย์กลับเลือกที่จะปกปิดเพียงส่วน “กัณ” ของตน ซึ่งเป็นการหวาดกลัวทั้งเชิงกายภาพ คือ ถูกกัด ถูกดมและการหวาดกลัวว่าร่างกายตัวเองจะเปิดเผยความเป็นสัตว์ต่อหน้าหมาป่าที่กำลังทำหน้าที่เป็นผู้จ้องมอง ซึ่งเป็นพยานตาสำคัญที่จะยืนยันว่ามนุษย์ไม่ได้สูงส่งอีกต่อไป “กัณ” จึงเป็นรูรั่วใหญ่ที่มนุษย์พยายามจะปกปิดไม่ให้สถานะของตัวเองรั่วไหลออกไปผ่านการสวมใส่เสื้อผ้าและขัดเกลากันให้อยู่ในพื้นที่ที่มนุษย์ควบคุมได้ ไม่ว่าจะเป็นการกำหนดบทลงโทษให้ตีกันเมื่อกระทำความผิด การกำหนดความหมายในเชิงศีลธรรม การจัดพื้นที่สำหรับขับถ่าย สำหรับในปัจจุบันก็มีการพยายามส่งเสียงแทนกัน เช่น การพยายามอธิบายเสียงของการผายลมว่าหมายความว่าอย่างไร

ภาพที่ 4. ภาพมนุษย์เอามือปิดกัณจากหมาป่า

(ที่มา: Use of Sarum (the 'Rutland Psalter'), British Library, Add MS 62925, fol. 109r.)

การเผชิญหน้าระหว่างมนุษย์ผู้หวาดกลัวที่เปลือยเปล่ากับหมาป่ายังเป็นการกลับหัวโครงสร้างความรุนแรงระหว่างคนกับหมาป่าที่เกิดขึ้นในศตวรรษที่ 12 ของอังกฤษที่ราชสำนักอังกฤษประกาศให้พื้นที่ขนาดใหญ่ของอาณาจักรเป็น “เขตป่า” และอ้างสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในการใช้ความรุนแรงต่อสัตว์ในเขตเหล่านั้น พร้อมทั้งจัดตั้งกลุ่มนักล่าหมาป่า (luparii) อีกด้วย ซึ่งในบางกรณี หมาป่ายังถูกปล่อยเข้าไปในเขตล่าสัตว์ ไม่ใช่เพื่อลดจำนวนสัตว์กินพืช แต่เพื่อให้มนุษย์สามารถล่า “หมาป่า” เองได้ การล่าประเภทนี้มีเป้าหมายหลักเพื่อ “ย้ำเตือน” ว่ามนุษย์โดยเฉพาะชนชั้นสูงมีสถานะเป็น “เจ้าของความรุนแรง” อย่างแท้จริง (Steel, 2011, p. 63) ดังนั้นเมื่อมนุษย์ไร้ซึ่งเสื้อผ้าก็มีสถานะไม่ต่างกับหมาป่าที่ไร้กฎหมายควบคุม เกราะของมนุษย์ที่สร้างขึ้นทั้งหมดเพื่อจัดการตัวเองและควบคุมสิ่งมีชีวิตอื่นจึงสลายไป เหลือไว้แต่ความเปลือยเปล่าทางชีวภาพระหว่างผิวเนื้อกับขนหนังที่ต่างเปราะบางและตายได้ทั้งสิ้น

ภาพที่ 5. ภาพมนุษย์แต่งกายมิดชิดนำสุนัขออกล่ากระต่าย

(ที่มา: Use of Sarum (the 'Rutland Psalter'), British Library, Add MS 62925, fol. 57v.)

ภาพที่ 6. ภาพมนุษย์แต่งกายมิดชิดถือไม้เท้าหน้าหน้าหมี

(ที่มา: Use of Sarum (the 'Rutland Psalter'), British Library, Add MS 62925, fol. 56r.)

การปิดรูรั่วผ่านกันเรียกคินอำนาจให้กับมนุษย์เช่นภาพ folio 57v ซึ่งเป็นภาพมนุษย์ที่แต่งกายมิดชิดถือคันธนูและนำสุนัขออกล่ากระต่าย (Figure 5) เป็นภาพที่จัดวางมนุษย์ให้อยู่ข้างอารยธรรม เครื่องแบบ อาวุธ และการครอบครองอำนาจเหนือสัตว์ ไม่เพียงแต่ร่างกายถูกปกปิด แต่ยังถูกทำให้กลายเป็นกลไกของอำนาจที่พร้อมควบคุมสิ่งมีชีวิตอื่นผ่านเทคโนโลยีการล่า (คันธนู) และระบบพันธมิตรสัตว์ (หมาล่าสัตว์) ทิศทางที่สวนกลับของคนที่สวมใส่เสื้อผ้านี้ยังเกิดซ้ำในภาพคนกับหมีใน folio 56r (Figure 6) ซึ่งไม่ได้มีที่ท่าของความหวาดกลัวหลบหนีเช่นชายเปลือยกันป็นต้นไม้ในภาพ folio 53r โดยนำเสนอภาพของชายสวมเสื้อคลุมยาวและถือไม้เท้าอยู่ด้านหน้าของหมีที่บัดนี้ไม่ได้ยืนสองขาท้าทายเส้นแบ่งระหว่างคนกับสัตว์อีกต่อไป แต่เป็นเพียงการคลานสี่ขาที่แสดงถึงการกลับไปอยู่ในหมวดหมู่ของความเป็นสัตว์อีกครั้ง การสวมเสื้อผ้าของมนุษย์ โดยเฉพาะการปิดกันให้มิดชิดจึงเป็นการเรียกคินระเบียบแบบอารยธรรมของมนุษย์ เช่นเดียวกับที่มนุษย์หมาป่า (Bisclavret) สามารถสลัดความเป็นสัตว์ (Werewolf) ออกไปได้เมื่อกลับมาสวมใส่เสื้อผ้าอีกครั้งผ่านการช่วยเหลือของพระราชินี ซึ่งเป็นตัวแทนของการสถาปนาวัฒนธรรม กันที่ถูกปกปิดได้ร่มผ้าจึงกลายเป็นสัญลักษณ์ของความบริสุทธิ์ของมนุษย์ที่สามารถควบคุมและจัดการร่างกายของตนเองไม่ให้รั่วไหลออกไปปะปนกับธรรมชาติได้อีก

6. สรุป

การพิจารณาภาพคนเปลือยกันที่เผชิญหน้ากับสัตว์บน *The Rutland Psalter* โดยใช้ทฤษฎีเคเวียร์ ได้เปิดเผยให้เห็นความปรารถนาแบบเคเวียร์ที่ไม่จำกัดให้อยู่ในร่างกายของมนุษย์และสัตว์แบบเดิม โดยพร่าเลือนเส้นแบ่งระหว่างคนกับสัตว์อย่างทำลายและสิ้นไหลได้ข้อความศักดิ์สิทธิ์บน *The Rutland Psalter* โดยอาศัยกระบวนการสร้างร่างกายแบบลูกผสม (hybrid body) ที่หลอมรวมกัน คน สัตว์และพืชเป็นเครื่องจักรที่เอื้อให้แรงปรารถนาแบบเคเวียร์นั้นรั่วซึมออกมาในโลกที่ผู้คนมุ่งจัดหมวดหมู่ให้สรรพสิ่ง โดยแรงปรารถนาดังกล่าวไม่เท่ากับแรงปรารถนาทางเพศอย่างเดียว แต่อาจเป็นความปรารถนาที่ต้องการแนบชิด ความปรารถนาที่ต้องการผูกพันทางอารมณ์หรือจิตวิญญาณ ความปรารถนาที่เกิดจากความหวาดกลัว ความปรารถนาที่ต้องการหลุดจากขอบของสังคม ความปรารถนาที่ต้องการกลายเป็นไปเรื่อย ๆ ไม่หยุดนิ่ง หรือความปรารถนาที่ไม่ต้องการปรารถนา ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า “ความปรารถนาแบบเคเวียร์” ไม่หยุดนิ่งและยังคงกลายไปตลอดเวลา ชุมชนเคเวียร์ที่จิตรกรนำเสนอผ่านภาพจึงไม่ใช่แค่ชุมชนทางเพศสภาพที่ต้องเฝ้าห่อหุ้มด้วยอัตลักษณ์ใดอัตลักษณ์หนึ่ง แต่เป็นชุมชนของสิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิตอันหลากหลายที่อยู่ร่วมกัน โดยกลายไปเป็นสิ่งอื่นร่วมกันหรือเป็นสิ่งอื่นร่วมกันชั่วคราวแล้วสลายไปเพื่อตอบความปรารถนา/ไม่ปรารถนาของตนเอง โดยมี “กัน” ที่เปิดเปลือยเป็นช่องเปิดให้เกิดการพิพาทนั้น เช่นที่ฮาราเวย์เสนอว่ามิตรสหายร่วมสายพันธุ์จะทำให้เราตระหนักได้ว่าเราต่างประกอบสร้างไปด้วยเยื่อหุ้ม ช่องทวารหนัก อวัยวะและส่วนต่อขยายซึ่งเป็นกระบวนการไหลเวียนและต่อเนื่อง ไม่ได้มีจุดเริ่มและจุดจบอย่างแท้จริง (Haraway, 2008)

รายการอ้างอิง

- British Archaeological Association. (2025, October 1). *The Rutland Psalter and the Rise of Gothic Marginalia* [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=l0sq9zNUw5c>
- British Library. (ca.1260). *Additional MS 62925* [Manuscript collection]. British Library, London, United Kingdom.
- Brown, K. (2017). Positioning, place, and penetration: The marginal sciopod of the Rutland Psalter. *Bowdoin Journal of Art*, (3), 1-14.
- Camille, M. (1992). *Image on the edge: The margins of Medieval art*. Reaktion Books Limited.
- Chrétien de Troyes. (1914). *Romances arthuriennes* [Arthurian romances]. Everyman's Library.
- Cohen, J. J. (1996). Monster culture (seven theses). In J. J. Cohen (Ed.), *Monster theory: Reading culture* (pp. 3-25). University of Minnesota Press.
- Cohen, J. J. (2003). *Medieval identity machines*. University of Minnesota Press.
- Desmond, M., & Sheingorn, P. (2001). Queering ovidian myth: Bestiality and desire in Christine de Pizan's Epistre Othea. In Glenn Burger & Steven F. Kruger (Eds.), *Queering the Middle Ages* (pp. 3-28). The University of Minnesota Press.
- Dinshaw, C. (1999). *Getting Medieval: Sexualities and communities*. Duke University Press.
- Haraway, D. J. (2008). *When species meet*. University of Minnesota.
- Harris, N. (1995). The lion in Medieval Western Europe: Toward an interpretive history. *Journal of Medieval History*, 21(4), 365-386.

- Mandelbaum, A. (Trans.). (1995). *The Metamorphoses of Ovid*. Harcourt Brace & Company.
- Marie de France. (1996). *Bisclavret* [Bisclavret]. University of Florida.
- Myers, N. (2017). From the anthropocene to the planthropocene: Designing gardens for plant/people involution. *History and Anthropology*, 28(3), 297-315.
- Roger of Howden. (1853). *Chronica Magistri Rogeri de Houedene*. Longman.
- Steel, K. (2011). *How to make a human: Animals and violence in the Middle Ages*. Ohio State University Press.
- Tudesko, J. L. (2022). *Blood and body: Women's religious practices in late Medieval Europe* [Master's thesis]. California State University, Sacramento.
- University of Aberdeen. (n.d.). *The Aberdeen bestiary: Folio 15r – De monocero; The monceros. De urso; The bear*.
<https://www.abdn.ac.uk/bestiary/ms24/f15>
- Vasvári, L. O. (2006). Queer theory and discourses of desire. *CLCWeb: Comparative Literature and Culture*, 8(1).
<https://doi.org/10.7771/1481-4374.1290>